

24 december 2023

Kerstnacht

Lezing uit de profetie: Jesaja 8,23b – 9,6

*Antwoordlied: 'Kind ons geboren': **lied 491** (t. Huub Oosterhuis, m. Antoine Oomen; bij Jesaja 9,5)*

Evangelie: Lukas 2,1-13

Gezongen schriftlezing: 'Gloria in excelsis Deo' (Lukas 2,14; m. Jacques Berthier, Dienstboek 25)

Vervolg evangelie: Lukas 2,15-20

*Lied: 'Vanwaar zijt Gij gekomen': **lied 494** (t. Huub Oosterhuis, m. Michael Praetorius)
(t. Huub Oosterhuis, m. Michael Praetorius)*

Overweging

Goed dat jullie hier allemaal zijn! Het is het beste wat je kunt doen in de kerstnacht. En op veel andere momenten in het jaar trouwens ook. Naar de kerk gaan.

Je zou kunnen denken: poeh... alweer dezelfde liederen. Stille nacht. Komt allen tezamen. En alweer dezelfde bijbelverhalen. Het is echt ongelooflijk. Al 2000 jaar dezelfde! En daarvoor komen we door de kou naar de Eshof?

Ik moet eerlijk zeggen dat ik het ook lastig vind. Opnieuw Lukas 2. Want natuurlijk is Lukas 2 de hoofdlezing in de kerstnacht, wat anders. Maar hoe kan ik hier nog iets over zeggen wat een beetje boeit? Hebben we alles al niet gehoord?

Over God die in het kleine en schijnbaar onbelangrijke zichtbaar wordt.

Over de god van die tijd, keizer Augustus, die de bijnaam Verlosser heeft, die door Lukas wordt vervangen door een nieuwe Verlosser die je totaal niet als zodanig zou herkennen, anoniem als hij daar in een voerbak voor dieren ligt.

Over herders die op kraamvisite komen, waarmee Lukas ons vertelt: voor God telt juist het uitschot mee.

Over de os en de ezel die we sinds Franciscus van Assisi zonder moeite in de stal plaatsen. Maar die in het geboorteverhaal niet voorkomen.

Kortom: er is niets nieuws meer te vertellen.

En natuurlijk zijn we alweer een boel vergeten. We horen dit verhaal tenslotte niet vaker dan een keer per jaar. Maar nieuw is het niet.

En toch zijn we hier. Om opnieuw hetzelfde te horen. Bij de voorbereiding van de liturgie zei Lodewijk: zullen we veel bekende kerstliederen zingen? Voor mij hoort dat echt bij de Kerstnacht...

Waarom is dan het beste wat je in de Kerstnacht kunt doen: naar de kerk gaan? Als je alles toch al weet, als alles herhaling is?

Het heeft alles te maken met hoe we hier binnenkwamen. Vanuit wat voor wereld...

Net als de evangelist Lukas leven wij in een wereld van verandering en onzekerheid.

Onze wereld is een wereld die steeds sneller gaat. Dat is een proces dat al tientallen jaren aan de gang is. Kijk maar eens naar oude films: De beelden zijn traag. Er zit geen vaart in. Kijk eens naar films van nu: een en al onrust en beweging.

De maatschappij heeft haast. Er is voortdurende groei nodig – want als er geen groei is, is er stagnatie. En stagnatie betekent recessie. Achteruitgang. Dat wil zeggen minder productie, dus minder banen, dus minder welvaart en minder financiële mogelijkheden – en dat willen we niet...

Ook voor onszelf is groei het credo. Persoonlijke groei vinden we belangrijk. Groei in onze vaardigheden en ons werk. Opklimmen op de maatschappelijke ladder. Groei in onze persoonlijke ontwikkeling.

Maar de tijd is voorbij dat we als ouders en grootouders zeiden: ik wil dat mijn kinderen en kleinkinderen het beter hebben dan ik. Daarom werk ik hard, dan zal het leven voor hen ooit beter worden. En de tijd is ook voorbij dat we het gevoel hadden: we zijn op weg naar een betere toekomst.

Want kinderen hebben het al goed. Ze hebben het qua welvaart beter dan ooit. Ze hebben alles wat ze nodig hebben. Ze kunnen de opleiding kiezen die ze willen. Ze kunnen het werk kiezen dat ze fijn vinden.

We zijn op het punt gekomen dat het moeilijk is hetzelfde niveau te handhaven...

Als we niet meer werken aan een betere wereld voor onze kinderen en kleinkinderen – wat is dan ons doel? Is er nog wel een doel?

Dit lijkt *het* probleem te zijn van deze tijd. Dat we niet meer het gevoel hebben toe te werken naar een betere toekomst. Dat het tegendeel het geval lijkt: dat we als mensheid hollen en hollen om niet achteruit de afgrond in te glijden – telkens de ondergang net een stapje voor. Maar hoelang nog?

Denk aan de uitputting van de aarde. Denk aan tekorten, zoals gebrek aan betaalbare huizen. Denk aan klimaatveranderingen. Denk aan de polarisatie.

We hebben geen doel meer.

In plaats daarvan hebben we problemen waar we geen grip op krijgen.

In deze situatie lezen we het evangelie van Lukas. En de profetie van Jesaja. Al 2000 jaar lang lezen mensen die teksten in deze nacht.

En dat is het beste wat we kunnen doen – zegt de Duitse socioloog Hartmut Rosa.

Want net als in andere geloofstradities gaat het ons hier *niet* om vernieuwing. Om groei. Het gaat juist om de herhaling van het oude.

Religieuze stromingen functioneren niet volgens de moderne logica.

En daardoor is er ruimte. Daardoor kan er stilte komen vanbinnen. Het vluchtige van de wereld heeft er geen vat op. Het steeds maar groeien en verbeteren speelt hier niet.

In de kerk is alles al jaren hetzelfde. Je voelt het als je een oud kerkgebouw binnenloopt. Een middeleeuwse kerk. Een kathedraal. Je treedt een andere tijdsbeleving binnen.

Hier gaat het om leven in een andere versnelling. Om een verhaal. Om rituelen.

Hier gaat het om trage dingen. Niet om oppervlakkig contact, maar om verbinding.

Religies herinneren ons eraan dat er een andere houding tegenover de wereld mogelijk is.

Hier gaat het om luisteren. Luisteren met je hart.

Naar Lukas, die ons al 2000 jaar vertelt van Maria die met Jozef naar Bethlehem reist.

Naar Jesaja, die al 2500 jaar zijn belofte laat klinken dat de dreunende stampende laarzen niet het einde zijn.

Naar elk verhaal dat op zijn eigen tijd in de cyclus van het kerkelijk jaar een plek heeft. Al millennia lang.

Wat Lukas ons vertelt horen we ieder jaar weer. En daardoor kan het telkens wat dieper doordringen. En kan het iets doen met onze houding tegenover de wereld. Biedt het een tegengeluid tegen de haast; tegen ons overspannen streven naar groei. Biedt het een tegengeluid tegen het zoeken naar nieuwe doelen omdat de oude hebben afgedaan.

Hier in de liturgie leren we ons minder te richten op haastige contacten. En om meer te horen wat de ander te zeggen heeft.

Minder uit te gaan van vluchtigheid. Meer van soliede basis.

Minder snel te oordelen. Meer onszelf bezonnen vragen te stellen.

Minder te denken aan direct resultaat en aan winst.

Meer te mijmeren in openheid en kwetsbaarheid.

Minder te focussen op concurrentie. Meer te focussen op verbondenheid.

Minder te denken in snelle tweedelingen, in zij en wij.

Meer te leven met aandacht voor de ander.

En daarom lezen we vandaag uit Lucas, zoals we al 2000 jaar doen. En uit Jesaja. En is het goed dat we hier zijn.

En dat is wat de wereld kan veranderen. Dat kan de weg zijn naar het einde van laarzen die stampen. Dat kan de weg zijn naar vrede op aarde. Want in het maken van verbinding met elkaar maken we verbinding met de Eeuwige. En in het ontvangen van elkaars liefde, ontvangen we God zelf.

Muziek

*Lied: 'Komt verwondert u hier mensen': **lied 478,1+4** (t. Emmerik 1645, m. Gent 1856)*